

Využití online prezentace eSbírky 20. století ve výuce dějepisu

<http://dvacatestoleti.eu/esbirky/>

Online aplikace eSbírky 20. století je unikátní platformou pro využití digitalizovaného kulturního dědictví České republiky ve výuce dějin 20. století na základních a středních školách. Aplikace obsahuje digitalizované sbírkové předměty, jež se vztahují k období 20. století dobou a okolnostmi svého vzniku, rolí ve významných dějinných událostech či souvislostí s životy konkrétních osob (tzv. dotýkané předměty). Obsahově eSbírky 20. století vycházejí z webové aplikace eSbírky.cz, čítající k 30. 6. 2014 téměř 40 000 sbírkových předmětů z oblasti přírodních i společenských věd ze sbírek téměř 50 českých muzeí a galerií. Naproti tomu eSbírky 20. století pracují pouze s výběrem z digitalizovaných sbírek vztahujících se k dějinám dvacátého století. Usnadňují žákům a studentům orientaci v množství digitalizovaných sbírkových předmětů a umožňují badatelskou práci s tematicky řazenými sbírkovými předměty.

Cíle: Aplikace eSbírky 20. století si klade za cíl vzbudit v žácích a studentech zájem o historii prostřednictvím konkrétních předmětů a jejich osudů, podpořit badatelské aktivity žáků v oblasti regionální a rodinné historie, přiblížit dějiny 20. století prostřednictvím digitalizovaných předmětů téměř na dosah. Usnadňuje žákům a studentům orientaci v množství digitalizovaných sbírkových předmětů, umožňuje vlastní práci s předměty, tvorbu virtuálních výstav, řazení předmětů do časové osy, a tak podporuje kritické myšlení žáků.

Obsah: Aplikace eSbírky 20. století obsahuje téměř 16 tisíc sbírkových předmětů. Zveřejněn je:

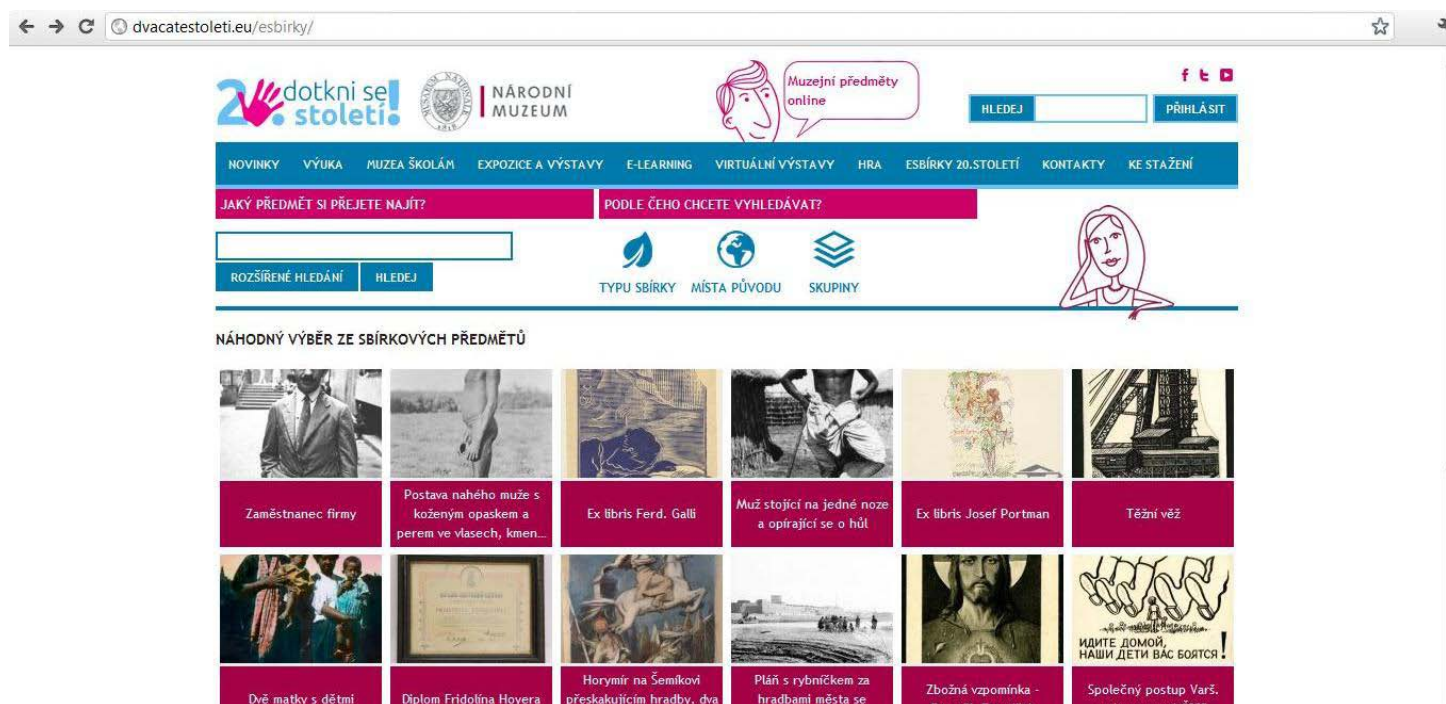
- Obrazový materiál v podobě fotografií trojrozměrných sbírkových předmětů.
- Obrazový materiál v podobě fotografií dvojrozměrných sbírkových předmětů.
- Zvukový materiál včetně dobových rozhlasových záznamů či hudebních nahrávek.

Digitalizované sbírkové předměty jsou členěny podle typu sbírky, místa původu a skupin, které předměty rozčleňují dle datace.

Jak pracovat s eSbírkami 20. století?

Sbírkové předměty publikované na eSbírkách 20. století jsou zveřejněny v následující struktuře: fotografie konkrétního předmětu a základní popis, sestávající z názvu (resp. označení předmětu), materiálu, techniky, jména autora (má-li předmět autora), datace, místa původu, rozměrů, zařazení do příslušné podsbírkky a názvu instituce, která má předmět ve správě. U vybraných sbírkových předmětů jsou zveřejněny i doplňkové informace zasazující předmět do příslušného dobového

společenského a historického kontextu. Aplikace eSbírky 20. století tak nabízí celou řadu možností práce se zveřejněnými sbírkovými předměty.

Obr. 1: Náhled homepage eSbírek 20. století. Zdroj: <http://dvacatestoleti.eu/esbirky/>

Fulltextové vyhledávání: Fulltextové vyhledávání prohledává všechny položky záznamu o předmětu. S pomocí funkce je tak možno vyhledávat předměty související např. s konkrétními místy (státy, města) či významnými osobnostmi (Alois Rašín, T. G. Masaryk, Jan Palach a další).

Vyhledávej podle datace: U každého předmětu je zveřejněna datace, doba jeho vzniku. V rámci základního popisu je však řada předmětů zasazena do kontextu, čímž se propojuje s dalšími význačnými událostmi českých a československých dějin. Fulltextové vyhledávání podle datace nebo práce s předměty zanesenými v tzv. skupinách, vytvořených dle klíčových roků českých a československých dějin, umožňuje aktivní práci s předměty se zdůrazněním časového hlediska. Související funkcí portálu je řazení předmětů do časové osy, herní aktivita podporující uvědomění si souvislostí a návaznosti dějinných událostí a testující a ověřující učivem získané znalosti.

Vyhledávej podle místa původu: Provenience neboli místo původu sbírkového předmětu je důležitým záznamem sbírkové evidence. Funkce vyhledávání podle místa původu umožňuje zaměřit práci s digitalizovanými sbírkovými předměty na příslušný region. Funkce je využitelná i při projektovém vyučování s důrazem na samostatnou práci studentů v oblasti regionální historie, např. v kombinaci s možností vkládat na portál související digitalizované objekty a realizovat tematické virtuální výstavy.

Pracuj s typem sbírky: Funkce umožňuje práci s typovým materiálem.

Antropologické sbírky obsahují posmrtné masky význačných českých osobností 20. století. Zastoupení jsou představitelé společenského, uměleckého, vědeckého i politického života. Sbíрка obsahuje např. pamětní masku Jana Palacha, Milana Rastislava Štefánika či T. G. Masaryka.

Archiválie zahrnují dobové dokumenty, jako např. legitimace, pasy, dobová vysvědčení, plakáty, letáky, jmenovací dekry a další. Významným je soubor plakátů a letáků, který podává svědectví o historii sportu v Československu.

Digitalizované etnologické a etnografické sbírky podávají obraz života na českém a slovenském venkově ve 20. století, ale přináší i srovnání s realitou jiných kontinentů.

Umělecké a historické sbírky umožňují vyhledávání v celé řadě tematických kategorií, jako jsou např. vlajky a prapory, předměty denní potřeby, militaria, mapy, ale také např. numismatické sbírky, prezentující proměnu dobových platidel.

Zvukové záznamy a audiozáznamy prezentují výběr zvukových dokumentů. Zveřejněn je mimo jiné zvukový archiv Rádia Svobodná Evropa.

Jak pracovat se skupinami?

Záložka skupiny obsahuje výběr předmětů řazených do skupin podle klíčových roků, k nimž se tyto předměty vztahují. Rozčleněny do skupin nejsou pouze podle datace předmětu, ale také podle věcné souvislosti s konkrétními událostmi. Skupiny tak obsahují výběr předmětů souvisejících s rokem 1918 ať již dobou svého vzniku, sepětím s významnými osobnostmi, věcnou souvislostí s událostmi vedoucími ke vzniku samostatné Československé republiky či událostmi následujícími. Skupiny usnadňují vyhledávání podle datace, neboť umožňují práci jen s předem vytipovaným souborem předmětů souvisejících s konkrétním časovým obdobím.

Vytvořte skupinu podle svých potřeb!

Registrovaný uživatel eSbírek 20. století může z předmětů publikovaných na portálu vytvořit vlastní skupinu s libovolným zaměřením a doplnit ji o vlastní digitalizované předměty. Může tak vzniknout např. skupina reflektující rok 1918 v konkrétním regionu ČR, skupina tematicky vztažená k proměnám místa či taková, která bude pracovat s rodinnou historií žáků a studentů konkrétní třídy. Tuto skupinu je následně možné využívat ve výuce.

Platforma eSbírký 20. století a muzejní kufříky

Vypůjčte si některý z pěti chronologicky zaměřených muzejních kufříků, které prostřednictvím kopií a faksimilií sbírkových předmětů přibližují žákům a studentům události minulého století doslova na dosah. Předměty z muzejních kufříků jsou publikovány i na eSbírkách 20. století. Hledejte související předměty, objevujte nové souvislosti a analogie.

Vytvářejte vlastní 2D a 3D virtuální výstavy

Portál dvacatestoletí.eu umožňuje registrovaným uživatelům vytvořit vlastní virtuální 2D nebo 3D výstavu. Pro tvorbu 3D výstav je k dispozici 11 výstavních prostor k libovolnému výběru (včetně např. prostor Národního muzea). Pod administrací pedagoga mají žáci možnost vkládat digitální záznamy předmětů a vytvořit vlastní výstavu včetně popisků k jednotlivým předmětům a doprovodných textových panelů jako na skutečné výstavě. 3D virtuální výstavy jsou dimenzovány na vystavení 12 předmětů, po schválení výstavy pedagogem je výstava publikována na webu. Díky tvorbě virtuální výstavy si žáci a studenti uvědomí význam příběhu předmětu, vypovídací hodnotu předmětu, vyzkouší si badatelskou práci s předměty. Příprava virtuální výstavy může být završením jejich vlastního badatelského projektu.

Muzejní kufřík k roku 1938. Zdroj: Národní muzeum.

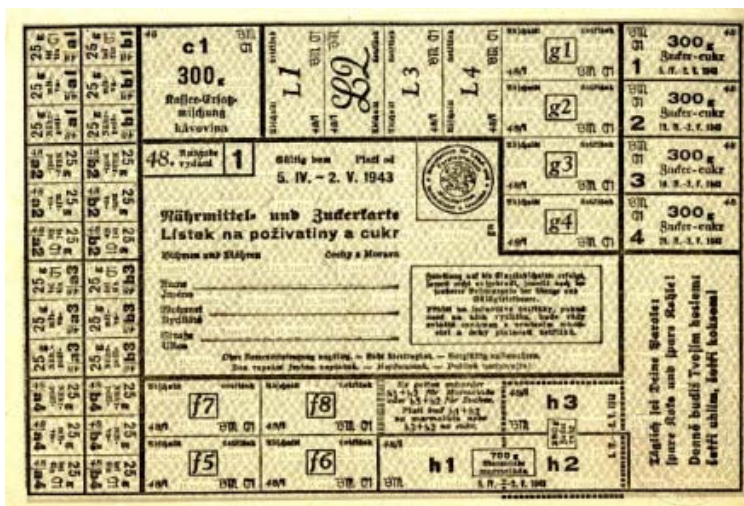
Konkrétní tipy

Vyučujete vznik Československa? Najděte a prostudujte se žáky digitalizovaný první zákon Československé republiky, napsaný Aloisem Rašínem, či žertovné parte o skonu rakousko-uherské monarchie.

Obr. 3: Žertovné parte o skonu rakousko-uherské monarchie z 28. 10. 1918. Národní muzeum. Zdroj: <http://dvacatestoletí.eu/esbirky/detail/?id=3514613&series=321605cd63ab64d48b41cd>

Věnujete svou hodinu tématu mobilizace v roce 1938? Podívejte se na fotografii československých vojáků z roku 1938, mapu Československa z 11. 11. 1938 či ukázky projektorátních platidel a přidělových lístků.

Obr. 4: Lístek na poživatiny a cukr. Národní muzeum. Zdroj: <http://dvacatestoleti.eu/esbirky/detail/?id=3676262&series=847337a1a9d0ed8997e62e>

Probíráte rok 1945 a osvobození Československa? Prohlédněte si dobové fotografie zachycující květnové události v Praze, Brně či např. Ostravě.

Obr. 5: Odstraňování německých nápisů v Praze. Národní muzeum. Zdroj: <http://dvacatestoleti.eu/esbirky/detail/?id=150846&series=39b83d9fc8dd252359dd1a>

Vyučujete rok 1968, Pražské jaro a události kolem upálení Jana Palacha? Poslechněte si záznamy z archivu Rádía Svobodná Evropa. Podívejte se také na sovětské střely, které 21. srpna 1968 poškodily fasádu Národního muzea. Stopy po střelách jsou na fasádě patrné dodnes.

Obr. 6: Střely ze srpna 1968, které poškodily fasádu Národního muzea. Národní muzeum.
Zdroj: <http://dvacatestoleti.eu/esbirky/detail/?id=124579&series=45b98d1c3d105b4cc75bbe>

Čeká Vás hodina věnovaná Sametové revoluci? Na eSbírkách 20. století si můžete prohlédnout např. odznak Občanského fóra či poslechnout audiozáznamy z polistopadového vysílání Rádía Svobodná Evropa.

Obr. 7: Ukázka revolučních propagačních předmětů. Národní muzeum.
Zdroj: <http://dvacatestoleti.eu/esbirky/detail/?id=3951720&series=cf7d0aa390e88fa54ffbfdf>